

Toimetus ja tallitus
TALLINNAS,
Wene tänav nr. 5.
Telefon nr. 158.
(Sõjaväe keskaamast)

Toimetaja kõnetunnid
kella 12—1.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI.
ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS
Sõjavägede staabi väljaandel.

Tellimise hind:
1 aasta peale 40 marka
1/2 " " 20 "
1/4 " " 10 "

Kuulutuste ja teada-
annete hind: Iga kor-
pusrea eest 1 mark.

Tellimisi ja kuulutusi võtavad vastu kõik wabarilgi postiasutused ja era-raamatukauplused.

Nr 18.

Laupäeval, 1. mail 1920.

II aastakäik

Sisukord.

Ametlik osa:

1. Väljavõtted Sõjaminstri päewa-
käskudest.
2. Väljavõtted kõskudest Wabarilgi
sõjavägedele.
3. Sõjaväe meditsiin- ja veterinaär-ars-
tidele ohwitseri aukraadide andmise
seadus.
4. Mütised märused wabatahtlikult üle-
aja teenijate rahwatäelaste kohta.

Üleüldine osa:

1. Mis sugune peab olema tulewane rahu
aja kaitseliit? (Gnadenteich.)
2. Ludendorffi sõjamälestused.
3. Rahwaste Liidu põhikirj.
4. Haridustöö korraldus sõjaväes.
5. Ülestutse.

Ametlik osa.

Väljavõtted Sõjaminstri päewakäskudest.

Nr. 110.

Tallinnas, 13. aprillil 1920.

Luban kõigis Sõjaväe osades, walisustes ja asu-
tustes demobiliseeritawate kirjutajate, sanitaride ja teiste
sõdurite (kes reateenistust ei lanna) asemel teenistusse
wõtta eraliskuid jellekohasel staabis ettenähtud arwul
ja kinnitatud erateenijate palgabega.

Nr. 147.

Tallinnas, 18. aprillil 1920.

Oma päewakäsu 31. märtsist j. a. nr. 65-b muut-
mises käsen anda wõid 10 solotnikku, ehk aseaineid:
10 solotnikku raswa, ehk 18 solotnikku sealihha, ehk 24
solotnikku loomaliha, ehk 20 solotnikku marmeladi, —mitte
1. aprillist, waid 1. maist alates.

Nr. 168.

Tallinnas, 21. aprillil 1920.

Luban 1. aprillist j. a. arwates ohwitseridele, ars-
tidele, ametnikkudele ja sõduritele, keda wäeosade ja
afutuste liitwäerimise ehk ümberwormeerimise puhul
kõrgema palgaga toha pealt üle wiaakse ameti peale, kus
wäiksem palk on, endist kõrgemat wälja edasi maksta
tuue kuu jooksul.

Nr. 173.

Tallinnas, 23. aprillil 1920.

Sw. Ülemjuhataja päewakäsu nr. 426 — 2. august-
ist 1919 a. muutmises käsen kõigile sõjaväelastele
palka maksta üks kord kuus igal wiimasel kuupäewal
mõõdalainud ära teenitud aja eest. —

Sellsummade nõudmised palgabeks ja päewarahadeks
peawad Warustuse Ülema Üsjaade Wälitsuse Kahaasjan-
duse Osakonda 10 ts kuupäewaks sisse saadetud olema;
25-dal kuupäewal tuleb maksutähe talongide järele
ilmuda. —

Nr. 176.

Tallinnas, 23. aprillil 1920.

Wiimasel ajal on kohalikkude elanikkude poolt palju
kaebusi tulnud, et sõdurid endid linna wulkitatel, ühe-
ranis Tallinnas ja Tartus, halvasti ülewäl peawad,
tihti joobnud olekus märatsewad, naisterahwaid haawa-
wad ja lohakalt riides on.

Kõsen garnisoni ülemaid sellele huliganfussele tohe
lõpu teha, kõige karmimaid abinõusid tarmitusele wõttes.
Kõik kinni peetud ja trahwitud sõdurid tulewad registree-
rida, aratähendades, mis suguses wäeosas teegi teenib, ja
iga laupäew Tallinna garnisoni ülema kaudu minule
ette kanda, wäeosade ja afutuste ülemate wastutusele
wõtmises.

Nr. 178.

Tallinnas, 23. aprillil 1920.

Wabarilgi Wälitsus otustas 17. aprillil j. a. lu-
bada kanda: minu wanemale abjutandile, alamkapten
Nikolai Wilbena u'le, nooremale abjutandile, alamleit-
nant Arnold Riggol'ile, ja Scouts polguist leitnant
Gerhard Berli'le neile annatud Soome Wälge Koosi
rüütli ordu 2-se klassi aumärke.

Kindralstaabi Kindral-Major Parfa.

Sõjaminstri eest.

Wäljawõttes kästudest Wabariigi sõjawägede.

№r. 522.

Tallinnas, 21. aprillil 1920.

§ 1. Alpool tähendud Merewäe ekipaži ohwitserid ülendatse:

Alamkapten — kapteniks:

1. Oskar Luppe, wanusega 28. nov. 1919.

Alamleitnant — leitnandiks:

1. Herman Liikane, wanusega 23. maist 1919.

§ 2. Suurtükiväe Walitsusest leitn. Karl Tullff ülendatse alamkapteniks, wanusega 23. märts. 1919.

§ 3. Soomusrongi batarei nr. 2 ülem leitnant Leonhard Pallon ülendatse alamkapteniks, wanusega 17. märtsist 1919.

§ 4. Tallinna kuulipidurite roodust leitnant Jüri Rõrge ülendatse alamkapteniks, wanusega 7. novemb. 1919 a. arwates.

§ 5. Piirivalwe walitsusest alamleitnant Vladimir Epik ülendatse leitnandiks, wanusega 9. detf. 1918.

§ 6. Suurtükiväe tagawara diwisjonist alamleitnant Moriz Mahlstein ülendatse leitnandiks, wanusega 15. webruarist 1919.

§ 7. Wäljabatariist nr. 14 alamleitnant Hugo Attemann ülendatse leitnandiks, wan. 28 juun. 1919.

§ 8. Soomusrongi suurtükirühma nr. 8 ülem alamleitnant Ferdinand Lindemann ülendatse leitnandiks, wanusega 19. oktoobrist 1919.

§ 9. 1-st Rindluse raste suurtükiväe diwisjonist alamleitnant Lembit Helat ülendatse leitnandiks, wanusega 30. detsembriist 1919.

§ 10. Saitaropaalise soomusrongi nr. 4 pealt alamleitnant Hugo Tõhwit ülendatse leitnandiks, wanusega 4. webruarist 1920.

§ 11. Soomusrongide diwiisi tagawara bataljonist alamleitnant Karl Krikmann ülendatse leitnandiks, wanusega 22. webruarist 1920.

№r. 523.

Tallinnas, 21. aprillil 1920. a.

§ 1. Alku sõjawangide laagri ülem alamkapten Oorp Rõht ülendatse kapteniks, wanusega 16. septemb. 1919.

§ 2. Wabariigi R.-L. ülema adjutant alamleitnant Theodor Kalberg ülendatse leitnandiks, wanusega 17. webruarist 1919.

§ 3. Läänemaatonni kaitseliidust alamleitnant Edwin Kääramees ülendatse leitnandiks, wanusega 15. juunist 1919.

§ 4. Bärnu maakonna kaitseliidust alamleitnant Georg Waldmann ülendatse leitnandiks, wanusega 27. oktoobrist 1919.

§ 5. Alpool tähendud Harju maakonna kaitseliidu ohwitserid ülendatse:

Alamleitnant — leitnandiks:

1. Karl Pichen, wanusega 6. webruarist 1920.

Lipnik — alamleitnandiks:

1. Jaan Rosenthal, wanusega 16. juun. 1919.

§ 6. Rahumäe karantiin-wangilaagri ülema abi lipnik Adolf Sarro ülendatse alamleitnandiks, wanusega 21. märtsist 1919.

§ 7. Alpool tähendud Võru maakonna kaitseliidu ohwitserid ülendatse:

Lipnikud — alamleitnantideks:

1. John Sirt, wanusega 30. aprillist 1919.
2. Alfred Klatt, " 10. jaanuarist 1920.

§ 8. Alpool tähendud Wiljandi maakonna kaitseliidu ohwitserid ülendatse:

Lipnikud — alamleitnantideks:

1. Johann Asberg, wanusega 25. maist 1919.
2. Jaan Weldemann, " 28. jaan. 1920.

§ 9. Alpool tähendud Järwa maakonna kaitseliidu ohwitserid ülendatse:

Lipnikud — alamleitnantideks:

1. Heinrich Gustel, wanusega 2. juulist 1919
2. Rudolf Dole, " 23. augustist 1919.

§ 10. Suurte komandandi komandost lipnik Karl Norat ülendatse alamleitnandiks, wanusega 24. novembrist 1919.

№r. 524.

Tallinnas, 21. aprillil 1920.

§ 1. Alpool tähendud 3-da jalawäe polgu ohwitserid ülendatse:

Leitnant — alamkapteniks:

1. Oskar Ewert, wanusega 25. juunist 1919.

Alamleitnandid — leitnantideks:

1. Johannes Saral, wanusega 22. detf. 1919.
2. Jaan Jaagund, " 11. jaan. 1920.

Lipnik — alamleitnandiks:

1. Karl Barson, wanusega 22. maist 1919.

§ 2. Walga maakonna kaitseliidust leitnant Mihail Wäli ülendatse alamkapteniks, wanusega 26. septembriist 1919.

§ 3. Meresõudude juhataja staabist alamleitnant Karl Martin ülendatse leitnandiks, wanusega 23. novembrist 1919.

§ 4. Merewäe ekipažist alamleitnant Kirill Raudepp ülendatse leitnandiks, wanusega 16. märts. 1920.

№r. 525.

Tallinnas, 21. aprillil 1920. a.

§ 1. 6-st jalawäe polgust alamkapten August Wirro ülendatse kapteniks, wanusega 25-st webruarist 1919.

§ 2. 9-st jalawäe polgust alamkapten Hartmuth Traß ülendatse kapteniks, wanusega 3-st weebr. 1920.

§ 3. 1-st jalawäe polgust leitnant Edgar Zupsmann ülendatse alamkapteniks, wanusega 24-st aprillist 1919.

§ 4. Sõjawäe Intendandi Walitsusest alamleitnant Willem Männik ülendatse leitnandiks, wanusega 1-st märtsist 1919.

§ 5. Sõjawäe Warustuse ülema noorem kästudekätija ohwitser alamleitnant Julius Lepson ülendatse leitnandiks, wanusega 3-st aprillist 1919.

§ 6. Alpool tähendud Sõjakooli ohwitserid ülendatse:

Alamleitnantidest — leitnantideks:

1. Karl Rostfeldt, wan. 30-st juulist 1919.
2. Richard Kent, wanusega 12-st weebr. 1920.

§ 7. 2-se diwiisi Intendandi Walitsusest alamleitnant Eimar Kii ülendatse leitnandiks, wanusega 21-st webruarist 1920.

§ 8. 4-st jalaväe polgust alamleitnant Johannes Tam m ühendatse leitnandiks, wan. 7-st märtsist 1920.

§ 9. 1-se diviisi Intendantibi Walitsusest lipnik Woldemar Wende ühendatse alamleitnandiks, wanusega 3-st aprillist 1919.

§ 10. 6-st jalaväe polgust lipnik Ernst Mattis-son ühendatse leitnandiks, wanusega 25-st maist 1919.

§ 11. 8-st jalaväe polgust lipnik Karl Remwalz ühendatse alamleitnandiks, wanusega 29-st maist 1919.

Nr. 526.

Tallinnas, 21. aprillil 1920.

§ 1. Soomusrongide diviisi tagawara bataljonist alamkapten August Sarapu ühendatse kapteniks, wanusega 11-st maist 1919.

§ 2. 2-sest kindluse raske suurtükiväe divisjonist alamkapten August Kangro ühendatse kapteniks, wanusega 23-st weebruarist 1920.

§ 3. Tartu sõjawangide laagri ülem leitnant Friedrich Rõster ühendatse alamkapteniks, wanusega 19-st maist 1919.

§ 4. Piirimälme Walitsusest alamleitnant Leonhard Luba ühendatse leitnandiks, wan. 23-st jaan. 1919.

§ 5. Alpool tähendud 2-se suurtükiväe polgu ohwitserid ühendatse:

Alamleitnantidest — leitnantidest:

1. Woldemar Pääsuke, wanusega 15-st detsembrist 1919.

2. Rudolf Krupp, wan. 28-st jaanarist 1920.

Lipnikust — alamleitnandiks:

1. Alfred Lipping, wanusega 21-st juulist 1919.

§ 6. Tallinna linna komandantuurist alamleitnant Nikolai Miller ühendatse leitnandiks, wanusega 14-st jaanuarist 1920.

§ 7. 7-st piiriküti bataljonist alamleitnant Rudolf Mohrman n ühendatse leitnandiks, wanusega 12-st märtsist 1920.

§ 8. Tartu sõjawangide laagri ülema abi lipnik Woldemar Peterson ühendatse alamleitnandiks, wanusega 11-st weebruarist 1919.

§ 9. 1-se diviisi tagawara bataljonist lipnik Aleksander Urban ühendatse alamleitnandiks, wanusega 6-st detsembrist 1919.

Kindralstaabi Kindral-Major **Larka.**
Sõjoministri eest.

Sõjaväe meditsiin- ja veteri- nääri-arstidele ohwitseri au- kraadide andmise seadus.

Wabariigi wali suse poolt ajutise walits. mije korra § 12-a põhjal 12. apr. 1920. a. wastuwoetud.

I.

Üleüldine jagu.

§ 1. Kõigile sõjaväe meditsiin- ja veterinaär-arstidele antatse ohwitseri aukraadid, juure lisades harilikule riwohwitseri aukraadile sõna „sanitaär“, „veterinaär“; näitusel: sanitaär-leitnant, sanitaär-afekapten, sanitaär-polkownik, wet. rinäär-kapten, veterinaär-polkownik.

II.

Sõjaväe teenistuses olewate arstide ja loomaarstide sanitaär-ohwitserideks ehk veterinaär-ohwitserideks ümbernimetamise forb.

§ 2. Sõjaväearstid ja loomaarstid, kel endine Wene kodanlik aukraad, nimetatatse ümber sanitaär-ohwitserideks ehk veterinaär-ohwitserideks „Уставъ о службѣ по опредѣленію отъ правительства“ § 244-da lisas awaldatud tabeli wastawuse järele, ainult selle wahega, et riiginõunikule antatse maamäes polkownik ja merewäes kapteni aukraad, wanusega kollegia-nõunikuts ülendamise päewast. Kollegia-assessor nime atatse merewäes ümber wanem-leitnandiks, wanusega nimenõunikuts ülendamise päewast.

§ 3. Sõjaväearstid ja loomaarstid, kel ei ole endiseid Wene kodanlisi aukraadid, nimetatatse ümber sanitaär-leitnantideks ehk veterinaär-leitnantideks, wanusega sõjaväeteenistusse astumise päewast, kui Eesti nii ka endise Wene sõjaväkke.

III.

Arstide ja loomaarstide sanitaärohwitserideks ehk veterinaär-ohwitserideks ülendamine, kes weel ei ole sõjaväes teeninud.

§ 4. Arsti ehk loomaarsti nimega kõrgema õpeasutuste lõpetajad komandeeritakse 2-ks kuuls rivi jala- ehk ratiawäe osasse sõjaväelise oludega tutvunemiseks ja siise, garnisoni-, rivi ja distsiplinaarmäärustikkude praktiliseks läbimõtmiseks. Peale selle tähtsaja lõpu eksamineeritakse arste iseäralise komisjoni poolt ülewalnimetatud määrustikes sõj. olude kursuse järele, peale riwimäärustiku, milles arstidel tarwilikud on alamohwitserilt nõutawad teadmised.

§ 5. Arstide riwimäe osade juure komandeerimise aja, teenistuse läbimõtmise korra komandeerimise ajal ja eksamineerimise wiisi komisjonis määratakse sõjaminister.

§ 6. § 5-das mainitud efsami ärategemise järele kõrgendatse arstid ja loomaarstid sanitaärleitnantideks, wanusega sõj. teenistusse astumise päewast, ja komandeeritakse sõjaväe-osade ehk sõjaväehaigemajades ehk loomalaatsaretide juure praktiliselt sõjaväearsti teenistusse ja tegerusega tutvunemiseks. Komandeerimise aeg on nii pikk, et üleüldine arsti sõjaväeteenistuse aeg wastaks wabatahtlistena teeniwate teistes eriasjus kõrgema õpeasutuse lõpetanute teenistuse ajale.

§ 7. Kõik arstiteaduse ehk loomaarsti teaduse üliõpilased saawad hariduse lõpetamiseks sõjaväeteenistusse astumise tähtsaja pikendamist sellekohase kõigi kõrgemate õpeasutuste kohta käima üleüldise seaduse järele, ja kui nad selle aja jooksul ei ole arsti õpiloomi omandanud, siis ei loiene nende peale selle seaduse eelmis. d paragrafid.

Kui arstiteaduse ehk loomaarstiteaduse üliõpilane sõjaväes aja ära teenib enne kõrgema õpeasutuse lõpetamist, siis eksamineeritakse teda, nagu § 4-das ette nähtub, peale kõrgema õpeasutuse lõpetamist, ühendatse sanitaär-leitnandiks ehk veterinaär-leitnandiks wanusega kõrgema õpeasutuse lõpetamise päewast, ja komandeeritakse sõjaväeosa ehk sõjaväehaigemaja ehk loomalaatsareti juure 4-ks kuuls sõjaväearsti tegerusega tutvunemiseks.

§ 8. Kõik asutused, mille ülesandeks on sõjateenistusse tuisumine ja mobiliseerimine sõja korral, peawad arste, loomaarste ja arstiteaduskonna ja looma-

arstiteaduskonna üldpilaafi armel nende sisefirjutuse toha järele ja walmawad selle seaduse punkti peale täitmise järele arstide sõjawäeteenistuse täitmise suhtes.

IV. Sanitäär-ohwitseride ja weterinäär-ohwitseride järgmistesse aukraadidesse ülendamise kord.

§ 9. Sanitäär- ja weterinäär-ohwitserid ülendatakse järgmistesse aukraadidesse üleüldises ohwitseride ülendamise korras wäljateenitud aja eest ameti wastawuse järele.

§ 10. Sanitäär- ja weterinäär-ohwitseride järgmistele aukraadi ülendamiseks tarwisminew wäljateenimise aeg määratakse kindlaks kõitide ohwitseride kohta käima sõjawäeteenistuse läbiminemise seadusega.

§ 11. Sanitäär- ja weterinäär-ohwitser võib aukraadide ülendust saada teatud ametis ainult teatud aukraadini. See aukraad ja ametite wastawus on järgmine:

a) Sõjawäe-terwisshoiuwalitsuse ülem, sõjawäe konsultandib . . . . . kindral-majoor.

b) Sõjawäe-terwisshoiuwalitsuse ülema abid, diwiisi arstid, sõjawäehaigemajade ülemad arstid, sõjawäehaigemajade konsultandib, sibumise- ja lentsalkade ülemad arstid. Looma-terwisshoiuwalitsuse ülem ja tema abi, diwiisi loomaarst . . . . . polkownik.

c) Sõjawäe-terwisshoiuwalitsuse osakondade ülemad, sõjawäehaigemajade ülemarstide abid, karantiini punktide ja üksikute wäeosade wanemad arstid ja sõjawäehaigemajade wanemad ordinaatorid.

Hobustelaatfarettide ülemad, po'gu wanemad loomaarstid . . . . . alam-polkownik.

d) Üksikute wäeosade ja asutuste arstid, kus ainult üks arst on, käsitudetäitjad arstid sõjawäe-terwisshoiuwalitsuse ülema juures, garnisoni arstid, nooremad wäeosade arstid, referwarstid ja nooremad ordinaatorid.

Hobustelaatfarettide ülemate abid, nooremad arstid wäeosades, käskude täitjad loomaarstid . . . . . kapten.

e) Kooliwelster . . . . . leitnant.

§ 12. Sõjawäeteenistusse astumisel nimetatakse:

a) arstid . . . . . leitnandiks.

b) arstid . . . . . al-leitnandiks.

c) kooliwelsterid üheaastase teenistuse järele sõjawäes sanitaar-alamohwitseridena . . . . . libnikuks.

§ 13. Wäljateenimise tunnusmärgiks on:

Sanitäär-personaalil — punane rist, (weterinäär-personaalil — sinine wienurgoline täht) seal kohal, kus muudele sõjawäelastele on määratud sõjariistade liigi wah tegemise tunnusmärgi kandmine; sanitäär-ohwitseridel arstidel peale selle kaeluse peal brongsi farmaeriala märk — kepp maaga (weterinäär-ohwitseridel arstidel hõngs karwa madu ilma keppita).

Risti, tähe ja eriala märgi kuju ja suuruse määrab kindlaks sõjaminiister.

Ajutised määrused wabatahtlikult üleaja teenijate rahwawäelaste kohta.

Wabariigi walitsuse poolt ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal 11. apr. 1920. a. wastuwoetud.

§ 1. Wabatahtlikult wõetakse teenistusse tarwiduse järele koossejades ettenähtud kohtade peale kõigis maa-, mere- ja lennuwäe osadesse ja asutistesse:

1) Reateenistusse — weltweeblist ja bootsmannist alates kunni kaprali ja esimise järgu madruseni, wimased kats nimetufl ühes arwates.

2) Riwitu teenistusse — eriteadlasi (spetsialiste) nende ametite peale, millede palgab ülewalnimetatud reateenijate palgalele wastawad.

§ 2. Wabatahtlikult teenistusewõtmise seisab polguülema õigustega ülema wõimupiirides.

Welsterid, loomawelsterid ja sanitaarid wõetakse teenistusse terwishoiu- ja loomaterwishoiuwalitsuste ülemate korraldusel.

§ 3. Teenistusewõtmise sünnib sellekohase palwekirja põhjal, mille wabatahtlik selle wäeosale ülemale, kuhu ta teenima soowib astuda, ära annab.

Märkus: Palwekirja on margimaksust waba.

§ 4. Teenistusewõtmise peamad wastuwõtja wäeosale ülema korraldusel arstlikult läbi waadatama.

Teenistusewõtmise peamad terwislikult rahwawäelaste wastuwõtmise nõuetele wastama.

§ 5. Wabatahtlik on kohustatud wähemalt üks aasta teenima.

§ 6. Wabatahtlikud läwad kõigi sõjawäeseaduste alla üleüldiste määruste järele, niisama kui ajateenijad rahwawäelastes.

§ 7. Wabatahtlik võib teenistusest wabastud saada selle ülema korraldusel, kellest teenistusewõtmise oleneb, järgmistel põhjustel:

- 1) teenistuse kestuse tähtaja lõpul;
- 2) koosseisu ktsendamise puhul;
- 3) administratiivses korras — teenistuseks kõlbmatuse pärast;
- 4) kohtu läbi;
- 5) haiguse tagajärjel, arstliku komisjoni otsuse põhjal.

Märkus 1: Administratiivses korras wastamist otjastab ülem diwiisiülema õigustega.

Märkus 2: §§ 1, 2 ja 5 ettenähtud korradel maksetakse wabatahtlikule ühe kuu põhijaprotfendiline lisapalk ette.

§ 8. Wabatahtlikud saawad järgmist rahalist tasu:

I. Maa- ja lennuwäes:

- 1) põhipalka — wastawa ameti järele;
- 2) lisapalka wabatahtliku teenistuse eest — 75 prots. suuruses põhipalga eest.

II. Merewäes:

- 1) põhipalka — kuu aegse astme (звание) järele;
- 2) lisapalka wabatahtliku teenistuse eest — 50 prots. suuruses põhipalga eest;
- 3) lisatasa — tegelikult eriteadliste kohuste täitmise eest juurelihtatud tabeli järele.

§ 9. Rõite muud oselohest rahalist ülespidamist, nagu päeworaha, tunniraha, komandeerimisraha jne. saawad wabatahtlikult teenijad ajateenijatega ühesugustel alustel ja määral.

§ 10. Toidu ja ihukatte varustusi saavad wabatahtlikult rahwawäelased samal alusel ja määral kui ajateenijad rahwawäelased.

M ä r k u s: Teenistusest wabastamise puhul §§ 7 p. 1, 2 ja 5 ettenähtud korradel saavad wabatahtlikud 1 kuu toiduainete raha ette ja riidewarustust samal määral, kui ajateenijad rahwawäelased wiimasel teenistusest wabastamise korral said.

§ 11. Korter, küte ja walgustus antakse wabatahtlikuledele natuuras, samadel alustel kui ajateenijatele rahwawäelastele.

§ 12. Perekonna-abiraha saavad wabatahtlikud kõigi sõjawäelastega ühesugustel alustel.

§ 13. Wigastuste korradel ja töövõime kaotuse puhul teenistuses saavad wabatahtlikud rahwawäelased pensioni samadel alustel kui ajateenijad rahwawäelased.

§ 14. Kui ajutised määrused teenistusaasta jooksul muudetakse, siis painutawad wabatahtlikud uute määruste alla kuni teenistusaasta lõpuni.

Neil tuleb igas maakonnaliinas, alewis ja ka waldades spordisalku elule kutuda, spordi ja wõimlemise tähtsust populariseerida, et rahwa seas huwi spordi wastu tõuseks.

Spordisalkude asutamiseega tehti meie Riitse Liidus algust juba möödalinud aasta mai kuul, kuid peaaegu kuuajal maakonnas ei ole veel suudetud sellel alal isearalisi tagajärgi saamutada. Põhjuseks oleks wabast see asjaolu, et walitsuse ringkondades waadati niisuguste salkude kui tagurlike sõjawäe osade peale, mis wõivad karedawaks saada pahempoolsetele lihtidele. Spordisalkude organiseerimise tähtsust osjeteel ei eitataud, kuid nende loomiseks ei ontud mingisuguseid wõimalusi. Sport ja wõimlemine on rahwale nii tähtis, et sellest loobuda ei tohtis.

Wabatahtliku rahuaaja Riitse-Liidu ülesanded.

Wabatahtliku Riitse-Liidu rahuaegne ülesanne on: olla Eesti Wabariigi demokraatlikele mõttele reaalselt seljatoets.

a) Otselohene riigikaitse.

Otselohese riigikaitse all tuleb mõista niisugust Riitse-Liidu organisatiooni eht osa, kes oleks igakülgset wälja õpetud, nagu regulaarne sõjawägi rahu ajal enne maailma sõda, koondatud tarbekorral üksustesse (polkudesse, bataljonidesse), ja keda wõiks kõige hiljem 48 tunni jooksul wälja saata wäerinnale wälise waenlase wastu. Wabatahtlikka kaitseliitlasi saaksime igast suuremast maakonnast minimum 1 jalawäe polgu 3-bataljonilises koosseisus, kuna neljas bataljon sisekaitse ja reserve oleks. Niisuguse armu kaitseliitlasi saame kätte kahe aasta jooksul. Kõha peal, s. o. linnas kui ka maal — tuleb kütisalku organiseerida, kuhu kuuluvad wabatahtlikud meeskodanikud kuni 60 a. w. maduseni. Salga liikmete arv olgu piiramata, sest suur liikmete arv organisatiooni ei riku. Sõja korral tulewad niisugused salkad roodudeks ja bataljonideks ümber moodustada. Kütisalkudele tuleb õigus anda lasteriista hoidmiseks ja kandmiseks, jahipidamiseks eesõigus kroonu metsades (kõikidele teistele mitte kütisalka kuulwatele peaks jahipidamine hoopis ära keelama) ja wormi eht warukamarkide kandmise õigus. Niisugused kütisalkad on Helweetsias ja mujal olemas ja neil on riigikaitse mõttes suur tähtsus. Neile wastawad õigused oga tootfid hulgawiisi liikmeid salkadesse, ja salkad eht rühmad saaks niiviisi eluwõimulisteks.

b) Raubne riigikaitse.

Raubse riigikaitse all tuleb mõista igasuguse wägiwõimuga ühiskondliku Wabariigi, nagu: kurjategijate ja wäejookitute ülesõstimine ja kinniwõimimine ning wangide saatmine, kroonu waranduse walramine, tuetohjud, mets-põlemine, weepuustite ja munde suuremate ühiskondlike õnneuste puhul torrepidamine, mässu eht korwarikkumiste likwidimine, isearanis siis, kui korwarikkumise all riigipöõret tulb mõista, ja kõigil teistel ja hirmistel, kui korradpidewad mõimud torra jaluksaadmiseks abi karmiwad, peab Riitse-Liit neile abi andma. Raubse riigikaitse all tuleks ka neid ülesanded mõeloo, mis möödalinud sõja ajal Riitse-Liidu peale olid pandud. S rnaasel kujul oleks siisemin kaitse täiesti rahwa eht seltstonna enese käes. Seltstond oleks sellest aiisest humitat. d ja oleks sellega ka kõlblijelt tublisti seotud.

Üleüldine osa.

Wisugune peab olema tulewane rahu aja Riitseliit ja tema tähtsus riigikaitse mõttes.

G n a d e n t e i c h.

(3gr.)

Riitse-Liidu ilmawaate arendamine.

Wabatahtlikes rahu aja Riitse-Liidus peab maksew olema kindel kodukord ja wali distsipliin, s. o. täieline sõnakuulmine. Distsipliin peab olema tõbline, s. o. puhta arusaamise peale põhjendatud, nii et ta mingisugune suunabinõu ei oleks, waid kõik Riitse-Liitu wastu wõetud liikmed seda distsipliini austaks ja sõnakuulmine nendele püha oleks. Kaitseliitlastes peab kaswatama rüütimeelsust, nende autoriteeti rahwa seas tõstma, neid niisugusele seisukohale asetama, et nad tõesti tunnewad endid kui tõsised riigikaitsejad olewat. Wabatahtliski kaitseliitlasi tuleb kaswatada isamaalises waimus, nendes äratada sõjalist meeleolu ja wõitlushimu, edendada nende keskel karstust ja termishoidu, nende toime panna kursusi ja teaduslikka ettelugemisi, ettewõtta õpreisusid kodumaa tundmaõppimiseks j. n. e. Kõik need on tähtsad ülesanded ilmawaate arendamisel. Meie teame preislasti, serblasi, belglasi, kelle juures isamaa armastus wäga suu oli, mis neid tugewats tegi. Oma saatis oma wiimase poja waenuwähjale, kuid mingit nurisemist eht rahulolematust ei tulnud kuuldawale, sest ta teadis, et isamaa nõuab seda. Ka meie wabastusõja kangelastest wõib selles asjus palju näitusi tuua. Mere ei saa sellega militariiliseks, w id ainult waimlikelt tugewats. Ja see on tähtis.

Riitseliitlaste kehaline kaswatamine.

Riitseliitlaste keskel peab sporti ja wõimlemist edendama, et neid ka kehaliis li tugewats taha. Rahuajal awanewad spordi ja wõimlemise populariseerimiseks ja sellest osawõtmiseks palju suuremad wõimalused, isearanis siis, kui walitsus riikliski abi annab spordi instruktorete kursuste toimepanemiseks. Neil on spordi ja wõimlemise alal liiga wähe jõudusid, ja nii tawu kui instruktoreid puundwad, ei suuda meie mitte sporti ja wõimlemist tarwilise kõrguseni wiia.

2-se div. tagavara bataljoni sündmuste liitvideerimiseks aitasid kaasa Ruperjanowi partisanid. Misjulguses seisukorras oleksime siis olnud, kui partisanid oleks puudunud ehk kui meie tulewikus enam niisugustena neid näha ei saa? Sõjaväe meeleolu on hea, kui tal mõitusid on ja kui teda maenlaste kardab, kardab sellepärast, et ta tugewam on ja temas dissipliin walitseb. Ka meie sõjaväe meeleolu oleks muutunud hoopis teiseks kirwa langemise puhul ehk kui meie wastuseisimine oleks murtud, kas wõi ainult mõnede päewaks, sest sõjavägi ei ole kunagi olnud, ka wanal ajal, mingisugune tundmusteta kogu, mille peale wälised olud mõju ei awalda. On sõjavägi demoraliseeritud, siis kaob ka ust wõidu siise, sest demoraliseeritud ja wäsinud sõjaväega lahingute lõppimine ei ole peaaegu kunagi soowitawaid tagajärgi annud. Demoraliseeritud mehi lahingusse wiia nõuab äärmisi abinõusid, mida wõimalik on läbi wiia ainult siis, kui wäerinna seljatagune tugew on. Et meid tulewikus niisugused wapustused ei tabaks ja meie nendele wastu suudatime seista, peab meil olema tugew kaitseliit, põhjalikult ümber organiseeritud wabatahtlikkuse alusel. Käesolewal ajal ei puudu palju, et kaitseliit rahwawäe nojal püsti seisab.

Niisuguses seisukorras, nagu praegu, kaitseliit kindlat torda alal hoida ei suuda, kui rahwawäes lagunemine peaks maad wõtma, lõnelemata koguni poliitise. Ma wõin tõendada, et endine wabatahtline kaitse-liit täiesti oma ülesande kõrgusel seisis, kui mitte arwesse wõtta tema puudulikku oskust sõjariistade tarwitamises: temal oli tõsine tahtmine riigitaiste alal midagi ära teha ja ta oli walmis igasugust ohwrit tooma.

Sunniteel kaitse-liitu mobiliseeritud meestega muutusid olud palju pahemaks. Kaitseliitlased wõimaldasiid kardetawate wangide ärapõgenemist ühikutel juhtumistel, wargusi tuli ette laubudes, kus kaitseliitlased walmimas olid. Wargusi pandi toime ka walwurite meeste poolt. Isegi seda juhtus, et kaitseliitlastega kohtusse saadetud wangidele needsamad kaitseliitlased, wangi wabatsmõistmise kerral, sealsamas kohtusaalis publikumi juuresolekul õnne soowisid jne. See kõik alandas tublisti kaitse-liidu autoriteeti seltskonnas.

Järgneb.

Ludendorffi sõjamälestused.

Järg.

Suwisõjakäik Wenemaa wastu 1915.

I.

Jaauaris kindral v. Conradi ettewõetud pealetungimine ei annud tagajärgi. Esimese õhinaga wõideti Karpaatides pinda, aga siis tuli waikus. Wenelane asus wastulõõgile ja rõhus P. ja P. sõjawäge kõwasti, ainult wahwa Saffa lõunawägi tungis kindral v. Einsingeni juhatusel alatafa edasi. Ilma nende Saffa wägedeta poleks suudetud seisukorda alal hoida. Talwel olid siin lahinguplatstil suured rasksed wõita. Nad nõudsid sõjawäelt, kes imeasjadega toime sai, suurt jõupingutust. Külmanõudetute arv oli suur.

Przemõsli ei wabastatud, see langes 19. märtsil.

Kuna pealetungimised Weikselist ida pool olewa Saffa pinna wastu aprilli algul waibusid, algas suur-

würst pealerõhumist P. ja P. sõjaväe wastu selge eesmärgiga — üle Karpaatide alla Ungarise pääseda ja seega Austria-Ungarit maha rusuda.

Ülemkomando Teschenis pidas kassikriigi sõjalist seisukorda aprillis wäga kahtlaseks. Itaalia oli oma teguwiiisid ifka kahtlasemaks muutunud. Ta oli tagasi lükanud kõik Austria-Ungari kaugeleulatawad pakkumised, mida ka mina heaks kiitsin, ja oli täiesti liitlaste wõrku langenud. Oma üleolewate jõudude peale waatamata tarwitasiid nad uusi jõudusid, et meist jagu saada. Ifka kindlamalt pidi sellega arwama, et Itaalia meie waenlaste poole üle läheb. Austria-Ungari tundis end sunnitud olewat oma wägesid Itaalia piiril suure-dama; ka Serbia sõjavägi näis rõhkem tähelepanu nõudwat. Wene pealetungimine pidi P. ja P. sõjawäge seda tuntawamalt tabama, mida rõhkem ta end teiste frontide tõttu Ungaris ja Galitsias pidi nõrgendama. Teschenis langes meeleolu ifka enam. K. ja P. side-ohwitser kirjeldas meile kindral v. Conradi käsul seisukorda wäga tõsisena. Minu arwates, nagu ma Austria-Ungari wäge tundsin, wastas see tõele. Meie saatime need tõsisid awalduised ja oma arwamised ülemale wäejuhatusese edasi.

Aprilli keskelt muutus seisukord Karpaatides weel põnewamaks. Kindral Boroewici sõjavägi wisati üle mäeharja tagasi, kuna kaugeal idas Saffa wägi wastu pidas. Nüüd oli filmapiik kätte jõudnud, kus paratamata pidi aitama. Panime 9. armee juures walmisseisewa 25. tagawaradiwisiõni raudteega liikuma. Ta jõudis parajal filmapiigul kohale, et kõige halwema eest hoida.

Oma sammust teatasime ülemale wäejuhatusesele. Tema oli meiega nõus. Ta moodustas beskiidikorpusse kindral v. der Marwitzi juhatusel, kes tänini meie juures XXXVIII korpuust oli käsutanud. Jda ülemkäsutaja andis Karpaatidesse peale selle weel 4. ja ühe uuesti moodustatud diwisiõnid. Seisukord seal oli aga endiselt tõsine. Samal ajal pidi abi saatma Serbia frondile. Hiljem toetasid nad kindral v. Einsingeni tema pealetungimisel maitkuus.

Saffa ülem wäejuhatus otsustas nüüd katkuda Wenemaaga lõpuarwet teha. Piaan oli suurejooneline; lääneliini põnewuse peale waatamata mõeldi end seal nõrgendada, see rääkis suurest wastutustundest.

Pärast wõitlust Iperni all nowembris oli kogu lääneliiniil kaewikõõda alanud. Edasimarsimise lõpetamine Prantsusmaal, parema tiwa tagastipaindumine septembris ja Flandria wõitluste wälised saawutused olid lääneliini sõjawägede meeleolu peale rõhualt mõjunud, milleks laskemoona puudus weel kaasa aitas. Ill korpusse pealetungimine teenusriffa ja tähtsa kindrali v. Kochowi juhatusel Soissons'i juures jaauaris oli wäga elustawalt mõjunud ja sellele järgnew sakkide pealetungimine Craonne juures ilusa wõidu toonud. Raskest heitlemisest oli lõpuks fonda läinud weebuaris ja märtsis suurejoonelist prantslaste läbimurrukatset nurja ajada.

(Järgneb.)

Rahwaste Liidu põhikiri.

(Lõpp.)

Artikkel 23.

Praegu makswate wõi tulewikus tehtawate rahwuswaheliste lepingute määrusi tähele pannes ja koklas nende määrustega.

a) Eiidu liikmed püüavad kindlustada ja alal hoida siglasi ja inimlisi tööstingimisi meestele, naistele ja lastele niihästi nende eneste maadel kui ka kõigil teistel maadel, kuhu nende kaubanduslised ja tööstuslised suhted ulatavad, ja seks otstarbeks asutada ning üleval pidada tarwilikka rahvuswahelisi organisatsioone;

b) kohustawad endid kindlustama siglasti ümberkäämist pärisrahwastele oma walitsuse alla kuuluwatel maadel;

c) usaldawad Eiidule üleüldise järelwalwe lepingute täitmise kohta, mis puutuwad naistega ja lastega kauplemisse, kui ka oopiumiga ja teiste kahjulikkude rohtudega kauplemisse;

d) usaldawad Eiidule üleüldise järelwalwe sõjariistadega ja laskemoonaga kauplemise kohta nendel maadel, kus niisugune järelwalwe üleüldise huwides tingimata tarwilik;

e) teewad tarwilikka korraldusi läbikäimise ja läbiweo wabaduse kindlustamiseks ja ülewalpidamiseks ning kõigi Eiidu liikete kaubanduse siglaseks reguleerimiseks, eeldades, et 1914 — 1918. a. sõja ajal laastatud maakondade isearalised tarwidused tähelepanu leiawad;

f) püüawad rahvuswahelisi korraldusi teha haiguste ärahoidmiseks ja nende wastu wõitlemiseks.

Artikkel 24.

Kõik waremalt kogulepingute põhjal loodud rahvuswahelised ametkonnad seatakse Eiidu mõjuwõimu alla, kui pooled sellega nõus on. Kõik teised tulewikus loodawad rahvuswahelised ametkonnad ja kõik tulewikus rahvuswaheliste asjade korraldamiseks asutatavad komisjonid seatakse Eiidu mõjuwõimu alla.

Kõigis üleüldiste lepingutega korraldatud rahvuswahelistes küsimustes, mis rahvuswaheliste komisjonide ja ametkondade wõimkonda ei kuulu, peab Eiidu sekretariat poolte nõudmisel ja nõukogu nõusolekul koguma ja edasi toimetama kõiki tarwilikka teateid ning andma igasugust muud tarwilikku wõi soowitawat toetust.

Nõukogu wõib otsuseks teha, et sekretariaadi kulude hulka ka Eiidule alluwate ametkondade wõi komisjonide kulud kuuluvad.

Artikkel 25.

Eiidu liikmed kohustawad endid edendama ning soodustama Punase Risti wabatahtlikkude rahvusliste organisatsioonide — kui need tarwilikult tunnistatud — loomist ning koostõetamist terwishoiu tõstmiseks, haiguste ärahoidmiseks ja kannatuste wähenemiseks maailmas.

Artikkel 26.

Käesolewa põhikirja muutused omandawad seaduslike jõu, kui nad kõigi nõukogus esitatud Eiidu liikete poolt ja täiskogus esitatud Eiidu liikete enamuse poolt on ratifitseeritud.

Igal Eiidu liikmel on wabadus põhikirja muutusi tagasi lükata, kuid niisugusel korral lahkuw ta Eiidu liikete hulgast.

Liiga.

Rahwaste Eiidu algliikmed, rahulepingu allakirjutajad.

Amerika Ühendatud riigid
Belgia.
Boliwia.

Itaalia.
Jaapan.
Kuuba.

Brasilia.
Briiti riik.
Canada.
Australia.
Lõuna-Afrika.
Uus Meremaa.
India.

Ecuador.
Grekamaa.
Guatemala.
Haiti.
Hedshas.
Hiina.
Honduras.

Põhikirjast osawõtma kutjutud riigid.

Argentina.
Chile.
Columbia.
Daanimaa.
Helmeetsia.
Hispaania.
Holland.

Liberia.
Nikaragua.
Panama.
Peruu.
Poolamaa.
Portugal.
Prantsusmaa.
Rumenia.
Serbia-Kroatia-Slawonia.
Siam.
Tsheho-Slowakia.
Uruguay.

Koriamaa.
Paraguay.
Persia.
Kootsimaa.
Salwador.
Wenetueela.

Rahwaste Eiidu kindralsekretär.

Uuwaäriline Sir James Eric Drummond.
R. C. M. G., C. B.

Haridustöö korraldus sõjawäes.

Raamatukogude ja loengute tähtsusest üleüldise ja eriti malewas rääkima hakata on ülestign — see on alstroom, mis tõendust ei waja. Nii kui inimeste iseloomud, nii on ka raamatud oma isu poolest mitmesugused — igal ühel oma siht, oma otstarb, tingitud kirjanduse waadetest. Waated kujunewad elu ja raamatute najal. Kui meid teatud sihilise waimutoiduga järjekindlalt toidetakse, siis omab suurem osa meist pealetühtwa sihi. Meie isetseswusel ja omapärasusel on kardetawad naabrid. Püüsid ei paugu ja suurtüüd ei müri, aga waimline sihtsõda ja maadlemine ideede wahel algab. Et kommunism oma katsearwed uuesti Cestiasse sirutab kandra pinna leidmiseks — on selge. Waim olgu walmis ja liht tugew, et wõitlust wastu wõtta. Meie mõistus olgu teritud ja läbiwars tugew, et pisteid tagasi lüüa. Meie sõjawäe waimlike ja kehalise arenemise eest saagu hoolt kantud, ja nii olgu sõdurid, kes teenistusest lahkuwad, peatäis teistest Waba-riigi kodanikkudest pikemad.

Cestil, kui alles sündinud riigil, on tarwis omale wõimas konditara luua, mustlid kaswutada, ja selles sihis peab kindla kawa järele talitama. Mluspõhi on rajatud. Paneme palk palgile, teeme atnad ja ussed päitserikaste ilmakaarte poole, paneme peale katuse, mis tugew, et wõime rahuli'ult ennast warjupaigas tunda, kui pihellmad ja sügise marud loodust löhuwad ja torm meie riigi katuse kallal mässab. Kõik jõud selleks tööle!

Raamatukogude asutamine ja loengud meie malewas on siimaani juhulised olnud. Olin hiljuti loengul, kus lektor refereeris — raamatu siju ette luges. Pärast kõne oli tundmus, et meie lembitud on liig nõrgalt hinnatud. Meie sõjawägi ei ole Wene sõjawägi — hiilgaw sõda on igasühes enesetunnet kaswatanud, ja liig madal hindamine wõib kuulajad ära peletada. Sõdajama wõib ka liig sügawssulne kõne teha, mis paljude mõistusele kättesaamatu. Kuidas siin õiget teed leida?

Igas polgus wal. tagu komisjon, kes wälja töötab üleüldishariduslike ja eraineliste kõnepe tawa, leitagu (ja neid on) rahwawäljaste seas kohased lektorid. Wiimased töötawad oma aine põhjalikult läbi ja kannawad süstemaatiliselt kõnepe seeriats ette. Niisama kutsub komisjon wäljast kõnelejaid, kui tarwis. Üleüldine siht olgu: „Kaugel näen tobu kaswama“.

Teiseks — raamatukogud. Nende asutamine nõuab energiat, korralduswõimet kui ka esteetilist tunnet. Mitmes polgus on raamatukogud igas roodus ja komandos, — nii siis laiali pillutatult — neis on häid ja halbu raamatuid — kõnts ja kulderad kõrwuti. Puudub süsteem. Kõik need raamatukogutused tuleks loondada ühte keskkohta, po'gu raamatukoguks, mis oleks alalise raamatukogu-hoidja hooles, kes ühtlasi ka polgu arhiwaarius oleks. Nimetud keskkoht asetaks osakonnad roodudes ja looks sidemed kirjastusäridega ja raamatulauplustega ostuhinna alandamise suhtes. Raamatuturg on waene. Ünneliku juhuse armust wõib mõne raamatu saada. Po'gu raamatukogu juhiks ja reguleeriks niisuguste raamatute käiku rooduist roodu. Praegu on roodu raamatukogudes ühesiisulisi raamatuid toltu kümnes eksemplaris. Keskkohta loomisel taoks seelugune raharaisamine ära.

Geograafidele omane sihtus, energia ja eladatabitise püüe hoidis meid omapärasena waimilisel ööl. Wabadusloiidikul löme omale sõjawäe, kes rebis wälja Kerberuse löuge mahelt meie iseseiswuse — nüüd loome enestele kõrge kultuurilise tajapinna. Riigi sees on tibe ehitus ja tatusse alla wiimine. Wäline waenlane on wõidetud. Wõitumise wõitlusse patriotismi lipu all ka meie teise waenlasega, waimilise pimedusega. Meil on woorusi, päritud ehiisadelt. Saagu neid rohkem! Nüüdne põlw waadaku, et niisama ausasti jõutakse oma jõudu maksma panna, nagu seda ehitajad tegid, kelle sihtimine jõud neid läbi metsade ja rabade siia, Baltimere kallastele, ünneliku geograafilisele seisukohale tõi. Meil on asju tihti läbi wõraete prillide waadatud — katsume neid oma pärastelt näha ja dieti hinnata. Os. Kös.

Wabariigi kodanikud!

Cesti Malewa wõrdlemata waprus, üksmeel ja eneseohwerdamine oli see, mille wastu purunesid kõik, niisasti Wene Rõukogude riigi, kui ka Saksa parunite „Landeswehri“ toimejõokud. Cesti rahwawäe mehemeel oli see, mis kindlustas Cesti iseseiswuse ja aitas Cesti rahwale ausa rahu kätte wõita.

Imetegusid tehes on Cesti Malewa kuulsus kaugale üle kogu maailma rajade ulatanud, wõites lugupidamist kõigi kultuurirahwaste juures, millega meie iseseiswusele jäädamalus on pandud. Ühes rahwawäega on kogu see aeg Maapäew, Asutaw Kogu, Walitsus ja terve Cesti rahwas ühelmeel püüdnud seda iseseiswust kindlustada.

Kangelaselikus wõitluses on paljud Cesti paremad pojad surma waenurühkadel leidnud ja paljud on wigastatutena sealt tagasi pööranud.

Nasheid wigastusi jades on hull Wabariigi kodanikkude wõrdmetutena rahwa hooletande alusteks saanud.

Cesti rahwa aukohus peaks olema neile, kes endi termise jäädawalt Cesti riigi parema tulewiku heaks ohwerdanud, nende kurba saatust kergendada.

Riik on wigastatud sõjameestele pensioni määranud, kuid ei Cesti ei ka ükski teine riik maailmas ei ole suutnud ja ei suuda abiandmist oma seadustes tarwilise kõrguseni wiia. Siin peab seltskond appi ruttama ja helde käe abiandmisteks wälja sirutama. Sellespärast tuleb suure rõõmuga terwitada igat sõjawäeläide endi algatust sellel alal, jeda enam, kui see üleriiklikult korraldud on.

30-dal aprillil ja 1-sel mail j. a. korraldab Cesti Wabariigi Wigastatud Sõjameeste Ühisuse Keskjuhatus, kui seltskondline üleriiklik kongressil sõjawäeläide poolt walitud asutus, ülemaalist korjandust, talupidude toimepmemist ja annetuste wastuwõtmist wigastatud sõjameeste heaks.

Korjanduse läbi toltu tulnud summast kawatseb Wigastatud Sõjameeste Ühisus peajasalitult selleks tarwitada, et mitmesuguseid käsitöö koolisid ja töökodasid sisse seada, kus wigastatud sõjamehed wõiksid niisuguseid ametid õppida ja niisuguseid töid teha, mida nad oma wigastatud liikmetega weel suudawad teha. Suik impaliide, kes põllu- ehk metsatööd enam teha ei suuda, wõiksid kingseppadena ehk rätseppadena weel wäga hästi omale leiba teenida, kui neile aga wõimalus loodakse uut ametit ära õppida. Just niisugust wõimalust tahab Wigastatud Sõjameeste Ühisus sellekohaste töökodade ja koolide awamisega luua.

Korjandus sünnib Walitsuse kontrolli all ja Sieministri lubal. Kokkutulnud summade üle, niisama kui ka nende tarwitamise üle annab Wigastatud Sõjameeste Ühisus Walitsusele kui ka ajalehtedele täieliku aruande.

C. W. Wigastatud Sõjameeste Ühisus on allakirjutajate seltskonnategelaste poole pööranud palwega, et meie nende ettewõtet omalt poolt soowituse sõnaga toetaks. Sellele ettepanekule wastu tulles rõhutamise siin kohal oma moraalilist üksmeelt selles mõttes, et wigastatud sõjamehi meie kõik kohustatud oleme aitama kõige heldema lahuse ja ennastjalgawa erapooletusega.

Tallinnas, 19. aprillil 1920. a.

A. Rei, J. Edisson, Hanko, K. Treffner, Birk, Joh. Kuff, A. Hellat, G. Sääf, kindr.-leitnant Laidoner, Dr. A. Lohsmann, A. Palwadre, J. Jaakson, K. Väts, J. Teemant, M. Väis, M. Martina, Dr. J. Kaamot, Eini Olesk, Jul. Selamaa, G. Luiga, Helmi Sinner, K. Einbund, Woldemar Väts, Paul Pinna, August Janson, Madis Jaakson, Dr. Leesment, Alfred Sällik, J. Kriisa, O. Strandmann, A. Weizenberg, Illi Wirkhaus.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi polkownik Nink.
Wäljaandja: Sõjawägede staab.

„Setukeste elukohad ja arw“.

Lisaks Setumaa kaart.

Hind 4 mka.

Jällemüüjatele ja raamatukogudele 30% hinnaalandust.

Tallinnas, Rüütli tän. 13. Sõjawäe Trükikoda.